

ЈУСТИНИЈАН I КАКО АДУТ ЗА ЗБОГАТУВАЊЕ НА ТУРИСТИЧКАТА ПОНУДА НА СКОПЈЕ

Дејан Методијески

Александар Божиновски

Апстракт

Туризмот денес е социјален, економски и културен феномен кој на многу начини влијае врз развојот на човечкото општество. Динамиката и интензитетот на развој на меѓународниот туризам во светот во минатите години е доста поволна, а како еден од основните фактори за овој развој го сметаме културното наследство. Целта на овој труд е да биде претставен ликот и делото на Јустинијан I кој бил византиски владетел родум од Македонија, император на Источното римско царство, православен теолог и реформатор на римското право и негова популаризација во контекст на збогатување на туристичката понуда на Скопје. Во трудот ќе бидат дадени успешни примери на промоција на туристички дестинации преку акцентирањето на важни историски личности во меѓународни рамки. Исто така, ќе бидат дадени предлози за интерпретација на ликот и делото на Јустинијан I во насока на збогатување на туристичката понуда на градот Скопје.

Клучни зборови: Јустинијан I, туризам, туристичка понуда, Скопје

Краток осврт на ликот и делото на Јустинијан I

Јустинијан I бил еден од најголемите императори, византиски владетел по потекло од Македонија, христијанин и православен теолог. Тој бил голем војсководец и успеал да ја обнови моќта и големината на Римската империја која била ослабена со упадите на варварските племиња кога ја наследил¹. Успеал за последен пат да ја возобнови Римската Империја, спојувајќи ги Источното со Западното Римско царство². Историјата го помни и како најголем кодификатор на класичното римско право, основоположник на идното Европско право, а поради таа причина Правниот факултет при УКИМ во Скопје го носи неговото име. Големината на овој император е поврзана со неговата длабока православна вера според која и живеел. Преземал извонредни градежни зафати за да ги осигури своите граници и својата империја. Изградил голем број аквадукти, мостови и прекрасни храмови, од кои можеби најубавиот е Света Софија во денешен Истанбул, поранешна православна базилика, која во текот на својата историја била претворена во џамија, а денес е музеј. Ги поставил темелите на понатамошниот интелектуален, правен и културен развој на Цариград³.

¹ Evans, J.A.S. (2005). *The Emperor Justinian and the Byzantine Empire*. Greenwood Press

² Ристовски, Б., уред. (2009). *Македонска енциклопедија*. МАНУ

³ Thackeray, F., Findling, J., eds. (2012). *Events That Formed the Modern World*. ABC-CLIO

Јустинијан I потекнувал од градот Таврисион – денешен Таор, во близина Скопје. Роден е во 483 година, а неговото име било Flavius Petrus Sabbatius⁴. Јустинијан живеел во период на расцеп помеѓу стариот робовладетелски систем и создавање на новиот, феудалниот⁵. Поради овие причини, карактеристично за неговото владеење се големите реформаторски зафати. Покрај Јустинијан, мошне влијателна била и неговата сопруга Теодора со која се оженил во 525 година и која понатаму му помагала и била од големо значење во неговото владеење⁶. Јустинијан околу 535 година го подигнал градот Јустинијана Прима (се претпоставува на територијата на денешно Скопје), кој бил важен црковен, политички и стратешки центар во Византиската држава⁷. Неговата смрт во 565 година го означила крајот на периодот на благосостојба на Византија. Чумата која владеела во 541-543 година, како и постојаните напади од Персија на исток и од варварите од север и запад ја ослабеле империјата и довеле до нејзино постепено осиромашување и опаѓање.

Влијанија на туризмот

Туризмот е социјален, економски и културен феномен кој на многу начини влијае врз развитокот на човечкото општество. Се поголем е бројот на државите во светот кои ги препознаваат позитивните ефекти што туризмот ги има во генерирањето на потребните приходи, создавањето на работни места, придонесот во даноците и др. Денес туризмот претставува показател за нивото на развој на нашата цивилизација, за некои луѓе е начин за подигање на културното ниво и обновување на здравјето или забава, за други можност за заработка, но треба да се одбележи дека туризмот е една од извонредните приказни за успех на денешното време⁸.

Туризмот има различни влијанија, меѓу кои и културното влијание. Преку него се задоволуваат културните потреби на туристите, се подигнува културното ниво на локалното население и вработените во овој сектор. Пренесувањето на позитивните навики и обичаи од една држава во друга, запознавањето со културното наследство и приближувањето на клучните историски фигури до туристите се вбројува во доменот на културните аспекти на туризмот⁹.

Освен културното, туризмот има и економско значење, кое ќе го прикажеме преку статистичките податоци. Според извештајот на Светската туристичка организација (World tourism organization - WTO), доаѓањата на туристи во 2012 година на меѓународно ниво ја достигнале бројката од 1.035 милиони. Туристичката потрошувачка изнесувала 1.075 милијарди американски долари, а туристичката индустрија учествува со 9% во глобалниот бруто домашен производ¹⁰. Секој единаесетти вработен човек во светот, е вработен во овој сектор. Според истражувањата на WTO, најголемиот број од туристите патуваат поради одмор и рекреација 52%, посета на роднини и пријатели, религиозни, здравствени и други причини 27%, бизнис патувањата 14% и 7% од туристите не навеле причина.

⁴ Magill, F., ed. (1998). *The Middle Ages: Dictionary of World Biography, Volume 2*. Salem Press

⁵ Алексова, Б., уред. (2003). *Старохристијанската археологија во Македонија*. Зборник на трудови, МАНУ

⁶ Emmerson, R., ed., (2006). *Key Figures in Medieval Europe: An Encyclopedia*. Routledge

⁷ Шукарова, А. (1994). *Јустинијана Прима*. Матица Македонска

⁸ Методијески, Д. (2012). *Туризмот во руралните средини*. Современост

⁹ Воденска, М. (2005). *Основи на туризмот*. Матком

¹⁰ UNWTO (2013). *Tourism Highlights, 2013 Edition*. Madrid

Податоците од Државниот завод за статистика на Република Македонија кои се поврзани со туризмот во нашата земја ни го покажуваат следното¹¹: бројот на туристите во 2012 година изнесувал 663 633 од кои околу 47% се домашни туристи, а 53% се странски туристи. Податокот кој е во наш интерес е посетата на странски туристи во Скопскиот регион која изнесува 138 989, што претставува најголемо учество на странски туристи во споредба со останатите региони во земјата. Бројот на странските туристи во нашата земја е во постојан пораст во последната декада, што ни укажува на фактот (согласно предвидувањата) дека оваа тенденција на развој на туризмот ќе се задржи и во иднина. Токму тоа, отвора поле за негово подобро планирање, организирање и промоција, а во нашиот случај на популаризирање на културното наследство и ставањето на градот Скопје на туристичката мапа преку различни стратегии, меѓу кои и ликот на Јустинијан.

Примери на промоција на туристички дестинации преку акцентирањето на важни историски личности

Во интерес на истражувањето за трудот, од големиот број на примери во светски рамки, издвоивме два примера на популаризирање на клучни историски личности во функција на туристичка промоција кои ќе бидат разгледани во текстот. Двата примера се дел од соодветни и заеднички проекти меѓу повеќе држави. Примерите се избрани според два критериуми: близина на историската епоха на личностите и територијална близина.

Првиот пример се однесува на поврзувањето на информациската технологијата и туризмот преку промоција на Римски и Византиски туристички рути¹². Целта на проектот е да се промовираат Европски транс национални туристички рути низ неколку земји како Србија, Хрватска, Словенија и Италија. Преку проектот на креативен и современ начин е направено мапирање и промовирање на рутите, развој на културниот туризам, иновациите, поттикнување на локалното население за вклучување во туризмот, поставени се електронски информативни табли на објектите, пропаганден материјал, изработена е апликација за мобилни телефони таблет компјутери и др.

Вториот пример се однесува на проект насловен како „Римските цареви кои го променија светот – големи места од светската историја“, помеѓу Австрија, Турција и Србија. Целта на овој проект е да се воспостави врска помеѓу градовите кои за време на Римското царство имале важна улога, пред се во животот на императорот Константин Велики (Во 313 година го издава Миланскиот едикт со кој се забранува прогонството на христијаните и се прокламира верска толеранција). Преку проектот поставен е споменик на императорот во Ниш. Идејата е овој проект да се прошири низ повеќе градови на Балканскиот полуостров.

Предлози за развој на туризмот во Скопје преку промоција на ликот на Јустинијан I

По примерот на голем број на европски дестинации, каде одредени познати личности се користат во развојот на туризмот во тие дестинации, преку разни телевизиски реклами, интернет портали, вметнување во туристички програми, именување на јавни објекти и др., ликот и делото на Јустинијан I може да се стави во функција за подобрување и

¹¹ ДЗС (2013). *Туризам во Република Македонија, 2008-2012*. Скопје

¹² <http://www.techcooltour.com/en/project/about>

збогатување на туристичката понуда на градот Скопје. Предлози за збогатување на туристичката понуда на град Скопје преку ликот на Јустинијан I може да бидат следните:

- Изработка на превозоци и мали скулптури со ликот на Јустинијан Први, притоа тие да се продаваат во веќе поставените сувенирници во центарот на градот.
- Меѓународниот научен симпозиум „Денови на Јустинијан Први” може да се одржува во родното место на Јустинијан Први селото Таор, Катлановско
- Организирање на едневни екскурзии во основното и средно образование, каде учениците ќе го посетат археолошкиот локалитет Градиште кај Таор, со што учениците подобро ќе се запознаат со ликот на Јустинијан Први и неговиот град, односно седиште Јустинијана Прима (денешно село Таор, Катлановско)
- Од страна на туристичките агенции, кои организираат аранжмани и посети на градот Скопје за странски туристи, можат да воведат и едневна посета на селото Таор кој е и родното место на царот Јустинијан Први. Посетата ќе биде со стручен водич кој ќе им раскажува за царот Јустинијан Први и неговото владеење.
- Изградба на станбени објекти (мали куќички) во селото Таор, кој ќе бидат на изглед слични на оние од времето на царот Јустинијан Први. Притоа во тие објекти, туристите ќе можат да престојуваат со сите нормални услови. Ова може да биде субвенционирано од страна на државата (Министерство за Култура) или од општината под кој се наоѓа селото Таор (Општина Зелениково). Ваков проект би можело да придонесе за развој на руралниот туризам во оваа општина.
- Делење на рекламни флаери на Скопскиот аеродром „Александар Велики” со ликот на Јустинијан Први. Притоа флаерот ќе содржи: краток опис на Јустинијан Први и неговото седиште Јустинијана Прима, мапа на селото Таор, начинот на стигање до селото и интернет страната www.tauresium.info.
- Изработка на документарен филм за Јустинијан Први и Јустинијана Прима. Тоа може да биде субвенционирано од страна на државата – Министерство за Култура.
- Изработка на авио билети и автобуски билети со ликот на Јустинијан Први и археолошкиот локалитет „Градиште”.
- Организирање на изложби, во кој ќе бидат изложени разни видови на откриени артефакти од археолошкиот локалитет „Градиште”, а потекнуваат од времето на Јустинијан Први.
- Поставување на граничните премини билборди со ликот на Јустинијан Први и археолошкиот локалитет „Градиште”
- Изработка на поштенски марки со ликот на Јустинијан Први
- Изработка на промотивен туристички спот за градот Скопје и околината, во кој ќе го има и ликот на Јустинијан Први и локалитетот „Градиште”.
- Создавање на фондација која ќе го носи името Јустинијан Први. За цел на фондацијата ќе биде поддршка на православните христијани и православната црква ширум светот, како што бил Јустинијан Први голем христијанин и православен теолог.

Заклучок

По завршувањето на овој труд може да заклучиме дека, ликот и делото на Јустинијан I во меѓународната историја се од големо значење. Туризмот како стопанска гранка која е во постојан пораст во голем степен се темели на културната димензија, односно запознавање

на културното наследство на дестинациите кои се посетуваат. Јустинијан I го набљудуваме како адут на градот Скопје во неговиот иден туристички развој. Популаризирањето и промоцијата на ликот на Јустинијан I ќе ја збогати туристичката понуда на градот, со посетата на родното место на Јустинијан I – селото Таор, дополнително ќе се развие овој дел на градот Скопје, односно Општина Зелениково. Подобрување на економската состојба преку продажбата на сувенири, рекламни флаери, изработка на авио и автобуски билети со ликот на Јустинијан I, изработка и продажба на скулптури со Јустинијан I, организирање на превоз до родното место Таор, водење на група од туристи од страна на туристички водич и др. Со посетата на туристите во градот Скопје, преку нивната потрошувачка за престој и храна, како и за многу други дополнителни активности, ќе придонесе градот Скопје да инвестира во одредени работи, кои притоа ќе донесе профит. Овие активности може да бидат финансиски подржани и промовирани од страна на државата, од општината, градот Скопје и од Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот. Примерите од странство ни укажуваат дека овој концепт може да биде успешен, на нас останува да пронајдеме формула како да го прилагодиме и примениме во нашата земја.

Користена литература

Emmerson, R., ed., (2006). Key Figures in Medieval Europe: An Encyclopedia. Routledge

Evans, J.A.S. (2005). The Emperor Justinian and the Byzantine Empire. Greenwood Press

Magill, F., ed. (1998). The Middle Ages: Dictionary of World Biography, Volume 2. Salem Press

Thackeray, F., Findling, J., eds. (2012). Events That Formed the Modern World. ABC-CLIO

UNWTO (2013). Tourism Highlights, 2013 Edition. Madrid

Алексова, Б., уред. (2003). Старохристијанската археологија во Македонија. Зборник на трудови, МАНУ

Воденска, М. (2005). Основи на туризмот. Матком

ДЗС (2013). Туризам во Република Македонија, 2008-2012. Скопје

Методијески, Д. (2012). Туризмот во руралните средини. Современост

Ристовски, Б., уред. (2009). Македонска енциклопедија. МАНУ

Шукарова, А. (1994). Јустинијана Прима. Матица Македонска

<http://www.techcooltour.com/en/project/about>

<http://www.naissus.info/vest-Podignuto-spomen-obele%C5%BEje-Konstantinu-Velikom-5303.htm>